

BIBLIOTEKARIENS FÖRLORADE OSKULD

Temat för detta nummer av bis är alltså professionens död. Låt oss ställa oss frågan när en profession dör. Som jag tolkar begreppet innebär det att en yrkesgrupps arbetsuppgifter vidgas bortom den från början fastlagda kompetensen. När detta sker blir följden inte bara ett ökat arbetsfält med nya typer av uppgifter, utan också en uttunning av fokuset på kärnverksamheten. Detta kan på sikt förändra uppfattningen om yrkesgruppens funktion, vilket kan leda till förändringar av exempelvis den kvalificerade utbildningens utformning till att omfatta helt andra saker än de som från början definierade yrkesgruppen.

När den borgerliga regeringen tillträdde 2006 förändrades den kulturpolitiska inriktningen radikalt. Detta skedde genom en omdefinition av kulturpolitikens reella uppgift. Tidigare hade det som låg i fokus för detta politikområde handlat om samhälleligt stöd till kulturverksamhet. Under Lena Adelson Liljeroths ledning blev inriktningen istället att kulturpolitikens uppgift var att ge möjlighet för medborgarna att genom ökat privatekonomiskt utrymme själva välja vilka kulturella "produkter" de ville konsumera. Detta innebar att en stor del av det politiska utrymme som tidigare fanns att värna yttrandefrihet, demokrati och den fria tanken skars ner. "Vill ingen betala är det oviktigt", blev den praktiska följden. Denna darwinism i kulturpolitiken har denna tidskrift bittert fått känna på. Jag är övertygad om att vår kulturminister är glad över att Bibliotek i Samhälle idag måste kämpa för sin existens på grund av den av henne utformade politiska linjen – som helt uppenbart slagit hårdast mot socialistiska, feministiska och antirasistiska publikationer.

I och med Kulturarvslyftets införande som kultur- och arbetsmarknadspolitisk satsning (för övrigt en av de minst lyckade någonsin sett till utfallet i svensk historia) påbörjades ett arbete med att tunna ut respekten för professionen inom arkivarbeten och arbete med historiska dokument. Tanken är att arbetslösa utan kompetens ska sköta sysslor som annars kräver en högskoleexamen. Detta tema aktualiserades under april månad med diskussionen kring hur biblioteket i Loftahammar utanför Västervik tagits över av volontärer eftersom kommunen annars skulle lagt ner biblioteket. Här uppstår den unika situationen att det finns ett bibliotek men ingen profession. Detta exempel förtjänar emellertid en egen artikel men det finns en poäng med att i sammanhanget även nämna denna tendens.

I en artikel på *Newsmill* (2011-09-11) skrev jag följande om Kulturarvslyftet: "Det är på sätt och vis symtomatiskt att det inte är på

exempelvis Finansdepartementet en sådan satsning läggs. Det kanske kunde ha kallats för Finanslyftet och gått ut på att utbildade personer sysslade med det meningsfulla jobbet att ge privatpersoner råd och tips om vilka aktier de skulle köpa." Jag tycker att detta på ett tydligt sätt pekar ut den borgerliga regeringens uppenbara ambition att tunna ut och på sikt tillintetgöra det självständiga (läs från marknaden friköpp-lade) tänkandet, som utgörs av främjande av och skapande av kultur. Bibliotekarieryket är tvivelsutan en sådan bransch som utsätts för dessa försök.

Det är inget nytt att biblioteksverksamhet finansieras genom så kallad fundraising, det vill säga att helt eller delvis finansiera verksamhet genom externa, privata finansörer. Fundraising inom biblioteksvärlden har dock tidigare så gott som undantagslöst skett på folk- och forskningsbibliotek. När en sådan finansieringsform aviserades för Kungliga biblioteket i Sverige var det därför många som höjde på ögonbrynen. Det handlade nu om Sveriges nationalbibliotek. Att detta kan ses som radikalt är inte speciellt svårt att förstå. Nu är det visserligen inte bibliotekarierna på Kungliga biblioteket som ansvarar för fundraisingverksamheten, men det för biblioteket på ett sätt in i en ny värld, en ny sektor. Den privata sektorn. Att detta kan ses som något obehagligt är självklart, eftersom många av Sveriges nationalklenoder bevaras på Kungliga biblioteket. Fundraisingverksamheten på Kungliga Biblioteket sköts idag av en person som är anställd för att sköta denna verksamhet. Det går främst

ut på att "knyta relationer" till mecenater av olika slag som kan tänka sig att ge bidrag till specifika projekt som inte täcks av statsanslaget för verksamheten. Hittills har fundraisingverksamheten inbringat cirka tre miljoner kronor.

Detta tunnar inte ut bibliotekens och professionens, bibliotekariernas, roll rent generellt. Däremot gör intåget i den nya sektorn det till viss del. Bibliotekets intåg i marknadsekonomiska finansieringsprinciper kan naturligtvis inte hänföras till fundraisingens införande på Kungliga biblioteket utan bör snarare härledas till New Public Management eller kanske möjligheten att privatisera bibliotek som ledde till den förödande Nacka-utförsäljningen.

det. Om inte denna utveckling – som inte rör enbart bibliotekarier utan alla anställda inom offentlig sektor om man ser det krasst – stoppas eller bromsas, kommer detta på sikt att förändra synen på professionens roll i och med att behovet omprövas och utbildningen omstruktureras. Detta har i viss utsträckning redan skett.

Kan man då inte se denna marknadsanpassning som en utveckling av professionen snarare än dess död? Nej, jag anser inte

sekvensneutraliteten i verksamheten är inte borta, den finns där eftersom låntagaren själv bestämmer sitt intresse. Däremot riskerar konsekvenserna att kontrolleras av utbudet.

Vad vi bör vara medvetna om i detta sammanhang är att det finns en stor skillnad härvidlag mellan professionens tillbakagång på de fysiska biblioteken och den kompetens som finns att använda sig av andra metoder för informationssökning än pappersboken, tidningen eller ljudboken – nämligen Internet. Här kan konsekvensneutraliteten, och därmed professionen, räddas. Och där finns framtiden.

Jonas Lundgren

Kulturpolitisk debattör. Driver Kulturpolitikbloggen (<http://kulturpolitikbloggen.blogspot.com>).

Gymnasiebibliotekarie vid kortkatalogen, New Ulm, Minnesota. Foto: David Rees.

Ett intåg på en privat marknad förändrar den roll eller snarare det behov som ska tillgodoses av bibliotekarien. Detta beror på att andra intressen än låntagarens intresse av att hitta adekvat information blandas in i verksamheten. Bibliotekariens oskuld är tagen, skulle man drastiskt kunna uttrycka

det. När det kommer till bibliotekarieryrket och andra yrken som går ut på att förmedla den information som finns i ett ämne till en låntagare så påverkas denna roll. Rollen kan naturligtvis förändras i termer av vilket utbud som finns att tillgå. Utbudet kan påverkas av finansiella intressen. Kon-